

Het stappenplan in de Wet zorg en dwang

Praktijk

Voor 'cliënt' moet steeds worden gelezen: 'cliënt of zijn vertegenwoordiger'

Cliënt en zorgverantwoordelijke komen niet tot vrijwillige zorg

Cliënt en zorgverantwoordelijke zijn het niet eens over de zorg in het zorgplan of cliënt verzet zich tegen de zorg uit het zorgplan

EN

Zorgverantwoordelijke beoordeelt dat gedrag/situatie van de cliënt (mogelijk) leidt tot ernstig nadeel

OF

Cliënt stemt in met maatregel die bewegingsvrijheid beperkt of stemt in met gedragsbeïnvloedende medicatie

De WZD beschermt cliënten tegen onvrijwillige zorg met een stappenplan waarin zorgverleners alle mogelijkheden voor vrijwillige zorg in beeld brengen.

Rechtsbescherming

Procedures: klachtencommissie of via de rechter

Rechten cliënt

- Begrijpelijke informatie
- Zorgplan met vrijwillige zorg
- Periodieke evaluatie zorgplan
- Advies cliëntvertrouwenspersoon

Extra waarborg

Voor wilsonbekwame patiënten geldt: bij beperkingen in de bewegingsvrijheid, insluiting en gedragsbeïnvloedende medicatie altijd procedure voor onvrijwillige zorg volgen, ook als cliënt/vertegenwoordiger zich niet verzet tegen opname in het zorgplan.

Stap 1: MDO in eigen organisatie

Multidisciplinair overleg

Verschillende deskundigen bekijken samen:

- Hoe groot is het risico op ernstig nadeel?
- Wat zijn de oorzaken van het gedrag?
- Beïnvloedt de omgeving het gedrag?
- Zijn er alternatieven die voldoen aan criteria voor vrijwillige zorg?
- Is de thuisituatie geschikt voor de alternatieven?

Handelingsverlegenheid?

Team ziet geen mogelijkheid tot vrijwillige zorg

Oplossing?

Team en cliënt komen tot vrijwillige zorg

Zorgplan aanpassen

Toepassing vrijwillige zorg
Evaluaties zorgplan

Handelingsverlegenheid?

Als vrijwillige alternatieven onvoldoende blijken te zijn

Rechten cliënt

- Betrokkenen bij overleg:
  - Zorgverantwoordelijke
  - Minimaal 1 andere deskundige (uit eigen organisatie)
  - Cliënt en evt mantelzorger
- Evaluatie zorgplan: 4 weken na inwerkingtreding en daarna minimaal 1x per 6 maanden

Stap 2: MDO in eigen organisatie, waarbij deelname van arts/gedragskundige verplicht is

Multidisciplinair overleg

Deskundigen bekijken samen:

- Of er (nieuwe/andere) zorg is die voldoet aan criteria vrijwillige zorg
- Of onvrijwillige zorg in verhouding staat tot (verwacht) ernstig nadeel
- Impact van onvrijwillige zorg op lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van de cliënt en hoe dat gecompenseerd kan worden
- Of de cliënt terzake wilsbekwaam is
- Bij zelfstandig wonende cliënten: of de thuissituatie geschikt is

Handelingsverlegenheid?

Team ziet geen mogelijkheid tot vrijwillige zorg

Oplossing?

Team en cliënt komen tot vrijwillige zorg

Zorgverantwoordelijke beschrijft:

- Situaties, vorm, duur en frequentie van onvrijwillige zorg
- Wie de onvrijwillige zorg toepast
- Termijn (max 3 maanden)
- Afbouwplan
- Aanvullende zorgvuldigheidseisen
- Continuïteit zorg

Vrijwillige zorg in zorgplan

Professionele afweging van zorgverantwoordelijke

Leidt afbouw onvrijwillige zorg tot (risico op) ernstig nadeel?

Ja

Herhaling stap 2

Met deskundige uit eigen organisatie die nog niet bij de zorg betrokken was

Nee

Vrijwillige zorg in zorgplan

Rechten cliënt:

- Betrokkenen bij overleg:
  - Zorgverantwoordelijke
  - Minimaal 1 andere deskundige uit eigen organisatie; afhankelijk van het soort onvrijwillige zorg is de aanwezigheid van een arts of gedragsdeskundige (op WO-niveau) verplicht
  - Cliënt en evt mantelzorger

Rechten cliënt:

- Voordat zorgverlener 1^e keer onvrijwillige zorg toepast, moet hij cliënt informeren en overleggen met zorgverantwoordelijke/arts
- Toepassing onvrijwillige zorg moet vermeld worden in register

Stap 3: Advies van externe deskundige

Multidisciplinair overleg

Deskundigen bekijken samen met de externe deskundige:

- Nogmaals of er (nieuwe/andere) alternatieven zijn
- Of veranderingen in de omgeving (incl. interactie met zorgverleners) de situatie kunnen verbeteren

Handelingsverlegenheid?

Team ziet geen mogelijkheid tot vrijwillige zorg

Oplossing?

Team en cliënt komen tot vrijwillige zorg

Zorgverantwoordelijke beschrijft:

Hoe wordt advies externe deskundige toegepast?

Iedere 6 maanden evaluatie

Om te komen tot vrijwillige zorg

Vrijwillige zorg in zorgplan

Extern advies is verplicht als:

- Cliënt niet instemt met opname onvrijwillige zorg in zorgplan
- Het na uitgebreid deskundigen-overleg (stap 2) niet lukt om onvrijwillige zorg af te bouwen binnen de termijn die in het zorgplan staat